

Den jødiske Kriminalretspleje.

Af et Foredrag af Læge *Louis Frænkel*.

— — — Før Moses' Tid har Hebræerne næppe haft nogen ordnet Retspleje; i hvert Fald kende vi intet dertil.

I den patriarkalske Tid var Husfaderen Hersker over sin Husstand og han øvede der selv uindskrænket Justitsen; jeg behøver blot at minde Dem om Juda, der befaler, at hans Svigerdatter skal brændes for Utugt.

Senere gik Myndigheden over til de ældste i hver Stamme, og først, da Moses overtog Ledelsen af hele Folket, indsatte han — efter sin Svigerfader, Jethros' Raad — under sig Mænd til at paadømme Sager, der ikke var tilstrækkelig vigtige til at han skulde give sig selv af dermed, og han dannede forskellige Instanser, idet han gav én Mand Myndighed over ti, samlede flere saadanne under én med Myndighed over 50, og videre satte han nogle over 100 og 1000, saa at der til ham kun bragtes, hvad ingen af disse kunde magte. Han bestemte endvidere, at hver By for Fremtiden skulde have sine egne Dommere, og som en højere Instans for alle Byerne dannede han en Domstol bestaaende af Præster og knyttet til Helligdommen. Hos denne kunde de lavere Domstole søge Hjælp i vanskelige Tilfælde, hvorimod de stridende Parter ikke havde nogen Appellationsret.

Domstolene var uafhængige af det politiske Overhoved, og, selv om Schoftim, Præsidenterne for den jødiske Repu-

blik ¹⁾ og senere Kongerne til Tider greb ind i Retsvæsenet, var dette dog kun forbigaaende, og det staaer som en Hovedregel: En Konge kan ikke være Dommer og kan ikke dømmes, han kan ikke optræde som Vidne, og man kan ikke vidne mod ham, eller som vi nu til Dags sige: Kongens Person er hellig og ukrænkelig, og Kongen er ansvarsløs.

Under Eksilet bevarede Jøderne deres egen Domstol, der imidlertid var bleven verdslig, og, da Esra grundede den jødiske Republik paany, ordnede han Retsvæsenet saaledes, som det senere vedblev at bestaa. Dog maa vi endnu nævne Schimeon ben Schotach, der ca. 100 Aar før den nuværende Tidsregning under Janais Regering stod i Spidsen for den øverste Domstol eller Sanhedrin, som den kaldtes. Han var en for sit ualmindelige Retsind og sin Humanitet bekendt Mand, og nøje holdende sig til Skriftens Ord som eneste Lovbog paavirkede han Retsvæsenet saaledes, at dette virkede saa lemfældigt og skaansomt som muligt uden dog at bøje Retten, og det Ord, der er opbevaret af ham: »Vær flittig til at forhøre Vidnerne!« skal stamme fra den ulykkelige Begivenhed, der hændte ham, at han efter falske Vidners Udsagn maatte dømme sin egen Søn til Døden, — og Systemet for det omhyggelige Vidneforhør, der blev uomstødelig Praksis i jødisk Kriminalproces senere, skyldes da ogsaa Schimeon ben Schotach.

Fra hans samtidige Ab-ben-Dijn, hvad der kunde kaldes Rettens Vicepræsident Jehuda ben Tabaj, der var stærkt paavirket af Schimeon ben Schotach, har vi det bekendte Ord: »Naar du er Dommer, da gør dig ikke til Sagfører; men medens de stridende Parter staa for dig, da betragt dem begge som skyldige, og, naar du har sendt dem fra dig, da være de begge som rene, naar de have underkastet sig Dommen«. Man ser den upartiske Retfærdighed lyse ud af denne Opfordring til Dommerne om at møde aldeles uforudindtagne.

¹⁾ De kaldes i den alm. Bibeloversættelse »Dommerne«; men dette Ord vilde i denne Sammenhæng virke vildledende.

Da det at være Jøde indbefatter to Ting, baade at tilhøre et Folk og at tilhøre en Religion, og da disse to Ting i Virkeligheden i deres dybeste Grund ere saa inderlig forenede med hinanden, at det paa utallige Punkter er umuligt at rede de nationale Love ud fra de religiøse, vil De forstaa, at den jødiske Straffelov rummer Forseelser mod begge. Lad os citere den berømte jødiske Filosof Mendelsohn angaaende dette; han siger: »Stat og Religion vare i denne oprindelige Forfatning ikke forenede; men de vare ét; de vare ikke forbundne, men det ene Begreb dækkede det andet; Menneskenes Forhold mod Menneskene og deres Forhold mod Gud faldt sammen og kunde aldrig komme i Modstrid indbyrdes.« Alle Forseelser faldt altsaa ind under samme Ramme, de mest kriminelle Sager og det, man nu til Dags blot vilde sammenligne med smaa Overtrædelser af Politivedtægter.

Der fandtes ved den jødiske Domstol ingen offentlig Anklager, og en Sag kom kun for, naar den ene Privatmand meldte sig som Vidne mod den anden og anklagede ham. Der førtes da Vidner for og imod, og det var Dommerens Sag at dømme skyldig eller uskyldig.

Nogen Undersøgelserdomstol fandtes ikke, endsige nogen Inkquisition eller Tortur. Der dømtes ikke paa Indicier, og der maatte mindst være to Vidner mod den anklagede, for at han kunde kendes skyldig, to Vidner, der erklærede selv at have sét, at N. N. gjorde sig skyldig i den og den strafbare Handling. Ja! det var endda ikke nok til at faa den anklagede straffet; han maatte i Forvejen have været advaret af dem mod at gøre det; de maatte have sagt til ham: »Gør ikke det og det, du nu vil; det vil bringe de og de Følger og den og den Straf,« og først, naar han havde trodset deres Advarsel, kunde han kendes skyldig.

Dette hænger sammen med hele Principet for Opfattelsen af, hvad Brøde var: hertil udkrævedes to Ting 1) den

onde Hensigt og 2) den udførte Handling. (Nødværge opfattes dog under visse Forhold ikke som Brøde).

En utilregnelig maatte siges at mangle den onde Hensigt og kunde altsaa ikke dømmes skyldig. Som utilregnelig betragtedes ganske smaa Børn, døvstumme, Idioter, Sindssyge af enhver Art, Folk, der gik i Barndom, Epileptikere, drukne, Feberpatienter o. fl. a.

Ligesaalidt kunde en Person dømmes skyldig, naar han havde tænkt at give én et Slag paa en Legemsdel, hvor det ikke kunde gøre Fortræd, og han saa, ved at f. Eks. den anden drejede sig, kom til at slaa ham, saa at Døden blev en Følge af Slaget, heller ikke naar én, der havde i Sinde at slaa et Dyr, kom til at ramme et Menneske.

Iøvrigt var Loven lige for alle, og ingen Byrd eller Stand beskyttede Forbryderen, ligesom det var uden Betydning for Straffen, hvem Forbrydelsen havde ramt, et Barn eller en voksen, Mand eller Kvinde, Jøde eller Ikke-Jøde, rask eller syg.

Endnu maa vi gøre opmærksom paa, at al Retsforhandling var offentlig, og at man kun kunde straffes for at have overtraadt et Forbud, men ikke for ikke at have opfyldt et Bud. For at give et Eksempel paa saadant vil jeg blot nævne, at én ikke kunde straffes for ikke at have reddet en anden ud af Livsfare, naar han havde kunnet det. Havde han reddet Manden, havde han opfyldt et Bud; nu gjør han det ikke; men han overtræder derved ingen Forbud og kan altsaa ikke straffes.

Det være her tilføjet, at Thoraen, den jødiske Lov, indeholder 613 Forskrifter, af hvilke de 365 ere Forbud, de 248 Bud, og Talmud tilføjer mnemoteknisk, at Forbudene ere saa mange som Solaarets Dage, 365, og Budene saa mange som Knoglerne i det menneskelige Skelet — 248.

Domstolene sammensattes efter de forskellige Forbrydelser af et forskelligt Antal Dommere. Ved civile Sager og de kriminelle Sager, som ikke vilde faa nogen Dødsdom til Følge, bestod Retten af 3 Medlemmer. Ved Sager, hvor

Talen kunde blive om Dødsdom, maatte den mindst bestaa af 23 Medlemmer; men den kunde, som vi ville se senere, suppleres til 71.

Kun i ganske faa Sager, f. Eks. hvor det drejede sig om en falsk Profet, maatte Retten a priori bestaa af 71.

I alt, undtagen hvor det drejede sig om Dødsstraf, var simpel Majoritet det afgørende, saa at én Stemme gjorde Udslaget. Ved Dødsstraf derimod maatte der mindst være en Majoritet af 2 Stemmer for at dømme til Døden; men én Stemmes Majoritet var tilstrækkelig til at frikende.

Som før sagt bestod Domstolen, hvor det drejede sig om Dødsstraf, af 23 Dommere, og det Tal kommer man til, idet man for det første fordrede en Afgørelse af 10 Stemmer for enten at dømme eller frikende, det giver 20 Medlemmer; dernæst maatte der 2, for at der kunde blive Majoritet til at kende skyldig, og, da ingen Ret kan bestaa af et lige Antal Medlemmer, optoges én til, saa at de i alt blev 23.

Disse 23 Dommere sad i en Halvkreds, saa at den ene kunde se den anden. Foran dem sad 3 Rækker af deres Disciple, 23 i hver Række; endvidere fandtes 2 Sekretærer, til andre Tider 3, og af disse skrev den ene, hvad der blev fremført til Anklage, den anden, hvad der blev fremført til Forsvar, og den tredje — naar han var der — begge Dele.

Hele denne Retsforsamling holdt til Tider Møde under aaben Himmel, til andre Tider i Forsamlingshuset, Synagogen.

Der maatte kun holdes Ret, saa længe det var Dag, og, mens i andre Sager Dommen faldt samme Dag, som en Sag blev forebragt, saa var det fastsat, at hvor det drejede sig om Dødsstraf, kunde Dommen kun falde samme Dag, naar den lød paa Frifindelse; kendtes anklagede skyldig, udsattes Dommen til næste Dag for at give Dommerne Tid til at forhandle indbyrdes. De maatte da tilbringe Natten hermed, ikke nyde Vin og tidlig næste Morgen atter møde

i Retten for at fortsætte; man maatte ikke overilet skride til en saa alvorlig Handling som at afsige en Dødsdom. Paa Grund af de 2 Dages Varighed kunde en saadan Sag aldrig komme for en Fredag eller Dagen før en af de jødiske Helligdage.

For ikke at udøve noget Justitsmord anvendte man den størst mulige Omhu paa at faa Sagen saa fyldig som mulig oplyst, og man lod først de Dommere faa Ordet, der kunde anføre noget til den anklagedes Frifindelse paa Basis af det forelagte, og medens ved andre Processer den Dommer, der engang havde talt til Gunst for den anklagede, senere kunde tale imod ham og omvendt, saa kunde, naar det galdt Dødsstraf, den Dommer, der tidligere havde talt for Domfældelse, senere tale for Frifindelse, medens den, der én Gang havde talt for Frifindelse, ikke senere kunde tale for Domfældelse. Ved Stemmeafgivningen kunde der imod enhver Dommer stemme efter den Anskuelse, han under Sagens Gang var kommet til; men medens man i civile Sager begyndte Afstemningen med Rettens Præsident, maatte i Døds-sager den yngste afgive sin Stemme først, for at der ikke kunde være Tale om Paavirkning fra de ældre. — Man maa stadig holde in mente, at det hele skete mundtligt og offentligt.

Naar en af Dommerne døde eller ikke stemte, completerede man sig med den øverste af Disciplenes Rækker, idet en Dommer, som ikke stemmer, jo ikke er nogen Dommer.

Hvis 12 frikendte den anklagede, og 11 stemte for Døden, var han frikendt; — hvis omvendt 11 stemte for Frifindelse og 12 for Dødsstraf, var han ikke dødsdømt, idet der fordredes 2 Stemmers Majoritet hertil, og Retten maatte da completere sig, idet man i Domstolen optog af Disciplenes Rækker 2 og udvalgte af det tilstedeværende Publikum 2 til at træde ind i Elevernes Pladser. Man blev saaledes ved med at optage 2 og 2, indtil man havde faaet et Resultat eller indtil Domstolen talte 71 Medlemmer.

Var man da endnu ikke blevet enige, men Tallet stod med 36 for Dødsstraf og 35 for Frifindelse, forhandlede Dommerne indbyrdes for at faa en af de første over paa de frifindendes Parti. Det modsatte undgik man helst.

Som Kuriosum maa nævnes, at naar alle Rettens Medlemmer holdt paa Dødsstraf for den anklagede, blev han frifunden, idet man ikke kunde fritage sig for den Anskuelse, at en saadan samlet Optræden maatte bero paa en forudfattet Mening.

Ikke enhver kunde fungere som Dommer eller Vidne i en Sag. Man maatte udelukke de Personer, der paa nogen-
somhelst Maade var beslægtede eller besvogrede med den anklagede eller den, hvem Brøden var gaaet ud over, og man tog i øvrigt kun for god Folk af ren jødisk Herkomst og af et uplettet Rygte, saa at professionelle Spillere, Aagerkarle og Folk af lignende Metier — der nævnes saaledes de, der leve af at holde Paréer paa Dueflyvninger — ere udelukkede.

Saa vidt om Vidnernes Kvalitet. Om deres Kvantitet have vi allerede sagt, at de mindst maa være to; det fortælles jo, hvorledes Schimeon ben Schotach, selve Rettens Præsident, saa' en Mand forfølge en anden ind i en Ruin; han løb efter og saa' ham komme ud igen med en blodig Kniv i Haanden, medens den dræbte laa i sine sidste Trækninger. »Skurk,« raabte han, »hvem har slaaet ham ihjel, Du eller jeg?« Men saa holdt han inde, idet han sagde til sig selv: »Hvorfor begynder jeg med ham? Skriften siger jo: den skyldige skal kun dø efter 2 Vidners Udsagn.«

Dommerne maatte ikke paa nogen Maade ved deres Spørgsmaal influere paa Vidnerne; disse sagde frem af sig selv, hvad de vidste om Sagen. De blev kun gjorde opmærksom paa udelukkende at sige, hvad de selv havde overbevist sig om og ikke, hvad de blot formodede eller havde hørt af andre; ligeledes gjorde man dem opmærksom paa, at det drejede sig om Dødsstraf og ikke om en Bøde,

som man kunde betale tilbage, men at det var et Menneskeliv, der ahang af deres Ord.

Den anklagede, maatte derpaa sige frem, hvad han havde at sige til sit Forsvar, og, hvis én af Disciplene havde noget at sige til hans Forsvar, maatte han træde frem og tale.

For at man kunde prøve Vidnernes Paalidelighed, førtes de ind én for én, og fik hver følgende Spørgsmaal:

I hvilken Periode af 7-Aar er det sket,
i hvilket Aar,
i hvilken Maaned,
hvad Dato,
hvilken Ugedag,
hvad Tid og
hvor,

og ved Mord f. Eks.:

om de havde kendt den myrdede, og om de havde advaret Gerningsmanden.

Svarede Vidnerne uoverensstemmende, galdt deres Vidnesbyrd ikke, naar Uoverensstemmelsen ikke blot laa i en ringe Klokkesletsdifference. Erklærer et Vidne, at han ikke ved et eller andet af disse Spørgsmaal bestemt, gælder hans Vidnesbyrd heller ikke.

Nu er det imidlertid den dygtige Dommers Sag yderligere at prøve Vidnernes Paalidelighed ved at udspørge dem om Biomstændigheder f. Eks.: hvad Klæder Manden havde paa, Redskabet, Handlingen udførtes med, Gerningsstedets nærmere Beskrivelse eller lignende. Sige Vidnerne hianden imod her, gælder deres Vidnesbyrd heller ikke; sige de derimod, at de ikke mindes et og andet af de her forelagte Spørgsmaal, tages deres Vidneudsagn dog for gode Varer, indtil de gribes i Modsigelse indbyrdes.

Hvorledes disse Biomstændigheder kan spille en Rolle vide vi jo fra Susannes Historie, som kortelig gengives her:

Blandt Jøderne i Babylon levede en vel staa ende Mand der hed Joakim. Hos ham mødtes daglig Byens Borgere, med nogle af dem valgte Dommere til at afgøre Pengestridigheder.

To af disse Dommere blev indtagne i Joakims smukke Hustru Susanne, og begge fik den Ide at overraske hende, naar hun i Middagsstunden skulde bade i Haven. De skiltes om Morgen; men stadig løb de senere paa hinanden, og de besluttede sig derfor til at betro hinanden indbyrdes, hvad de havde for. Resultatet blev, at de dannede et Kompagniskab. En Middag gemte de sig i Haven og ganske rigtig, Susanne kom med sine 2 Slavinder for at bade. Hun lod Havens Porte lukke, lod sig klæde af og sendte Slavinderne bort for at hente Olje og Salve. Nu var det længselsfuldt ventede Øjeblik kommet, og de ældre Herrer træde frem for at forføre Susanne, samtidig med at de true hende med — saafremt hun gav dem et Afslag — at anklage hende for at have haft en ung Mand hos sig og derfor at have sendt Slavinderne bort.

Susanne vidste, at Døden vilde blive Følgen, men foretrak at dø uskyldig frem for at vanæres, og hun raabte om Hjælp.

De to gamle raabte med, hun fik Skindet imod sig, og Dagen efter udførte de deres Trusel, lod hende føre for Raadet og vidnede begge falsk mod hende.

Allerede var Dommen fældet, allerede førtes hun afsted til Retterstedet, da forlangte en ung Mand, Daniel, at Vidnerne skulde afhøres om, under hvilket Træ Forbrydelsen var sket. De indvikles i Modsigelse og medens Susanne frelses, blive de falske Vidner stenede.

Om hele denne Historie blot er et Sagn, danner den dog en smuk Illustration til, hvad vi finde i Talmud om ben Sakai: En Gang udspurgte han Vidnerne angaaende Figenstilkene, om de vare tykke eller tynde og angaaende et Mord, om det var sket under et Figentræ eller et andet Træ, om Fignerne var sorte eller hvide.

Modsigelse af Vidnerne paa et saadant Punkt er jo nok til at frelse et Menneskeliv.

For endnu en Gang at samle, hvad der krævedes af Vidnerne, var det: at begge skulde stemme overens, vidne frivilligt uden Tvang eller Løn, mundtligt og i Tilstedeværelse af den anklagede i et Dommerne og Anklagede forstaaeligt Sprog. Tolk kunde ikke bruges.

Enhver, der kan, er pligtig at vidne og skal vidne uden Opfordring; kun det Vidnesbyrd har Gyldighed, der er baseret paa Selvsyn, og Sagen er først helt belyst, naar begge Vidner har været Vidne til det hele; Vidnesbyrdene har kun Værdi ved at være fælles Viden for Vidnerne og har ikke Værdi efter Antal men efter Fuldstændighed: Vidnesbyrdene tælles ikke — de vejes.

Har en Dommer Færten af, at et Vidne er upaalideligt, maa han ikke tillægge hans Udsagn nogen Betydning.

Domstolene kunde idømme Dødsstraf, korporlig Straf, Pengebøder og Band.

Af Dødsstraffe nævner den bibelske Lov kun én udtrykkelig: at stenes.

I Talmud findes 4: at stenes og brændes, rettes med Sværd eller Strikke. De 3 sidste Former skulle være af senere Oprindelse, vistnok først fra det andet Tempels Tid.

Rigtignok finder man i Thoraen forordnet, at enhver By, der er falden fra til Afgudsdyrkelse, skal rammes med Sværdet; men her tænkes nærmest paa en krigersk Handling, en Slags Lynchjustits og ikke paa nogen strafferetslig Eksekution; hele Byen skulde jo desuden gaa op i Flamme og dens Gods bandlægges.

Naar man ligeledes i Thoraen finder Brænding omtalt, saa mener mange, at det kun betyder, at Liget af den stenede skulde brændes som en særlig Forhaanelse.

Lad os i Korthed betragte Eksekutionen af Dødsstraffene.

Naar Retten havde afsagt sin Dom, førte man straks den samme Dag den dømte Misdæder ud f. Eks. for at stene

ham. Eksekutionsstedet laa langt fjernet fra Domstolen, muligvis for at give en og anden Tid til at lægge et godt Ord ind for den dømte, inden han havde naaet derhen. En Mand blev staaende ved Indgangen til Retslokalet med et Tørklæde i Haanden. I Afstand fra ham, dog saaledes, at de kunne se hinanden, holder en Herold til Hest. Kommer der nu én til Retten og siger, at han har noget at fremsføre til den dømtes Forsvar, giver han med Tørklædet et Vink, og Herolden rider afsted og stanser Toget med Forbryderen, der da føres tilbage. Ligeledes, naar denne selv havde noget at sige til sit Forsvar, blev han ført tilbage, og dette gentager sig 4—5 Gange, naar der er nogen Mening i, hvad han siger. Til den Ende er han ledsaget af to Retsdisciple, der skulle tage Skøn over, hvad han havde at sige. Fremkommer der noget, der virkelig taler til hans Forsvar, kan han endnu paa dette Tidspunkt frifindes.

Foran Toget gik en Herold, der udraabte: »Her kommer N. N. for at blive stenet; han har gjort det og det; den og den har set det; det er gjort der og der. Hvo, der kan sige noget til hans Forsvar, han komme og tale!«

Naar de vare omtrent 10 Alen borte fra Retterstedet, maatte Delinkventen bekende sine Synder, og naar han var 4 Alen fra Retterstedet, klædte man ham af, saa at han kun beholdt et Forklæde paa.

Retterstedet var 5—6 Alen højt. Eksekutionen bestod nu i, at et af Vidnerne stødte den dømte baglænds ned herfra, saa at han faldt paa Ryggen. Var han ikke død heraf, tog det andet Vidne en Sten og kastede den paa Brystet af ham. Var han endnu ikke død, stenede hele det tilstedeværende Publikum ham. For at han ikke skulde lide Smærte bedøvedes han med Myrrhavin, som lavedes af Kvinderne i Jerusalem og bragtes som Gave, eller betaltes af det offentlige.

Det er Thoraen, der foreskriver, at Vidnernes Haand skal være den første til at dræbe ham og derefter hele

Folket. Dette Bud er vel begrundet og berettiget, da man vel vanskelig kunde træffe et saa fordærvet Menneske, at han koldblodig vilde aflægge falskt Vidnesbyrd, naar han selv skulde være den eksekverende Bøddel. Maimonides begrunder denne Ferskrift med, at næppe nogen anden kan have en større Overbevisning om den udførte Brøde end Vidnet, der med egne Øjne har set det.

Brændingen paa den Tid, denne Straf blev anvendt, foregik paa følgende Maade. Den dømte Forbryder blev stillet saa dybt i en Mødding, at han sad fast til Knæene. Derpaa lagde man om Halsen paa ham et haardt Tørklæde, der var viklet ind i et blødt, og de to Vidner maatte nu trække hver til sin Side, til den ulykkelige aabnede Munden, og man heldte da smeltet Bly ned i Munden paa ham, og herfra trængte det ned i Indvoldene.

Det var en symbolsk Brænden af Mandens Indre, hans syndige Sjæl.

Den virkelige Flammedød anvendtes til Tider ogsaa. Vi have jo i Overlevering Beretningen om en Præstedatter, der dømt for Utugt blev brændt paa et Baal af Vinranker.

Den Brænding, der omtales i Thoraen, har vi allerede sagt, at mange mente, kun galdt den henrettedes Lig. Loven foreskriver nemlig i visse Tilfælde en Skærpelse af Dødsdommen, og denne Skærpelse bestod ikke i nogen Forhaanelse eller Mishandling af Personen selv, men af hans Lig. Noget sikkert ligger der imidlertid ikke til Grund for, at Brændingen ikke er en meget gammel Straf. Man huske, hvorledes Juda netop befalede, at hans Svigerdatter skulde brændes.

Det var som en Forhaanelse mod den dømtes Lig, at dette blev hængt op, noget, der dog kun skete ved mandlige Forbrydere. Hænderne bandtes sammen over Hovedet, og paa den Maade klyngedes den stenedes Lig op i et Træ eller paa en Pæl med en Tværstang. Liget blev imidlertid aldrig hængende Natten over, men blev taget ned og begravet, dog ikke i det fædrende Gravsted.

De, der henrettedes med Sværd, fik enten i staaende Stilling eller liggende over en Blok Hovedet kappet af med det svungne Sværd, og de, der henrettedes med Strikke, bleve kvalte ved at man, som beskrevet ved Brændingen, satte den dømte op paa en Mødding, saa han stod fast til Knæerne og derpaa trak til begge Sider i de Tørklæder, der vare lagte ham om Halsen.

Disse Dødsstraffe, som overhovedet idømtes uhyre sjældent, frembyde, hvor grusomme de end maatte forekomme os, dog ikke nær de Pinsler og Plager, som man har anvendt langt senere op i Tiden hos Folkene rundt om i Evropa. Man tænke plot paa, hvorledes Romerne kastede Folk for Løver eller korsfæstede dem levende, og hvorledes Hjul og Stejle anvendtes herhjemme helt op til den seneste Tid.

Thoraen omtaler Forbrydelser, der gøre Chajif miso eller chajif koræs. Det første betyder skyldig til Døden, det sidste skyldig til Udryddelse. Kun for den første Art dømtes til Døden af Domstolene. Koræs, Udryddelse, opfattedes som en Straf, der vilde ramme Gerningsmandens Skæbne, og disse Forbrydere dømtes kun til korporlig Revselse — Makos.

Har én for to forskellige Forbrydelser gjort sig skyldig til to forskellige Dødsstraffe, f. Eks.: at stenes og brændes, idømtes han den værste. Hvad der maatte anses for at være den værste, var tvivlsomt og gav til forskellige Tider Theoretikerne Anledning til svære Bryderier. Havde én ved den Brøde, hvorfor han blev henrettet, tillige paadraget sig en civil Erstatningssag, faldt denne bort; man skulde ikke baade dø og betale.

Undgik man at dømme til Døden, undtagen hvor man havde de mest uomstødelige Vidnesbyrd, saa slap paa den anden Side en forstokket Forbryder ikke for Straf, naar hans Gerning var evident, uden at man dog kunde skaffe fornøden Vidneførsel. I saa Tilfælde anvendtes livsvarig Indespærring i Celle, hvor han kun fik Vand og Brød eller Byg.

Hvad de korperlige Straffe angaar, foreskriver Thoraen Øje for Øje, Tand for Tand, Haand for Haand o. s. v. Dette opfattedes fornuftigvis ikke efter Bogstaven, saa at Retten lod 2 Tænder trække ud paa én, der havde slaaet 2 Tænder ind paa en anden; men den litte Skade takseredes, saaledes som vore Assuranceselskaber gøre det den Dag idag, og Gerningsmanden idømtes Erstatningen. For Mordere kunde der ifølge Skriftens udtrykkelige Ord ikke være Tale om saadan Løskøbelse.

For mange Forbrydelser idømtes der imidlertid virkelig korporlig Straf. Denne bestod i Prygl, Makos, som tildeles med en Stok eller en Tamp af sammenflettet Kalve- og Æselskind over Ryggen, medens den dømte afklædt stod foroverbøjet med Hænderne støttede til en Pæl.

Maksimum, man kunde idømmes, var 40 Slag. For at man ikke skulde komme til at give for mange, gav man aldrig mere end 39, tit langt færre, idet Lægen først i hvert enkelt Tilfælde maatte undersøge Synderens Sundhedstilstand og udtale sig om, hvor mange Slag han mente, at Manden kunde taale. Sagde Lægen 20, fik han kun 18, idet man altid gav det nærmest lavere liggende Antal, der kunde deles med 3.

Tre Retspersoner maatte være tilstede, af hvilke den ene kommanderede, den anden talte, og den tredje uddelte Slagene.

Blev den dømte syg under Eksekutionen, betragtedes den som afsluttet.

Pengebøder har vi jo allerede omtalt som Erstatning for Forringelse i Værdi ved Læsioner; hertil kom endvidere Erstatning for Skade og Smerte og Udredning af Omkostningerne ved Sygeleje og Lægehjælp. Naar én havde en uvan Tyr, og den stangede et Menneske ihjel, maatte han foruden at slaa Tyren ihjel udrede en Livsassurance for den dræbte til hans Efterkommere, og saaledes idømtes der Bøde for al Skade, der anrettedes paa Folks Ære, Person eller Gods.

Tyvekoster maatte som Regel erstattes med dobbelt Værdi. Havde Tyven allerede gjort sig Fordel af det stjaalne ved Salg eller lignende, idømtes han i Erstatning det 4-5 dobbelte af dets Værdi.

Band kende vi i Biblen som en Indvielse af Personer eller Gods til hellig Tjeneste. Den senere Betydning, det fik, da Esra grundlagde det jødiske Statsliv paany, var som Forbandelse, en Straf, som bestod i Udelukkelse fra Menigheden. Den idømtes navnlig for at gøre Dissentere uskadelige, anvendtes dog oprindeligt vist kun sjældent.

Større Opsving tog den i den derpaa følgende rabbinistiske Periode, da den udvidedes til at have 3 Grader.

Den letteste svarede til en Art Stuearrest fra én Dag til en Maaned og kunde ganske sans façon dikteres af en hvilken som helst skriftlærd Mand mod andre for en ringe Forseelse.

Den næste Grad, det lille Band, kunde af hvilken som helst overordnet lyses over dem, der var ham undergivne.

Det varede som Regel 30 Dage; men den, der lyste det, kunde aflyse det før, naar Synderen viste Anger. Det var forbudt under Straffetiden at bade og klippe Haar og Skæg, og den bandlyste maatte gaa barfodet. Det lystes først efter at vedkommende 3 Gange — en Mandag, en Torsdag og en Mandag — var bleven advaret uden Resultat. Det lystes ved, at den eksekverende offentlig erklærede: »N. N. er lyst i Band«, og hævdedes ved, at han offentlig erklærede, at Bandet atter var løst. Det idømtes for mange forskellige Forseelser, f. Eks. for Forhaanelse eller Opsætsighed mod lærde Personer eller Retsbetjente, for at skælde en fri Mand ud for Slave, for at udeblive fra Retten efter 3 Gange at være stævnet, for Samliv med Ægtefællen efter Skilsmisse, for at have bidske Hunde, for Overtrædelse af forskellige bibelske og talmudiske Forskrifter o. s. v. o. s. v., ja, endelig for uberettiget at have lyst en anden i Band.

Betydningen af denne Straf laa i Frygten for den, men ikke altid følte den paagældende sig saaledes greben, som Tilfældet var med Rabbi Eliesar, da Rabbi Gamliet lyste ham i Band. Først turde ingen forkynde Rabbi Elisar det; men saa paatog Rabbi Akiba sig det, for at ingen ringere skulde gøre det; men Respekten for den lærde Mand, hans Lærer, lod ham ikke meddele ham det rent ud. Nej, han klædte sig i sort, nærmede sig ærbødigt Rabbi Eliesar og satte sig ned et Stykke fra ham. Rabbi Eliesar spurgte ham da: »Hvad er der i Vejen idag?« »Mester,« svarede Rabbi Akiba, »jeg tror, at dine Kollegaer have skilt sig fra dig!« hvorpaa Rabbi Eliesar i Fortvivelse sønderrev sine Klæder, tog sine Sko af og satte sig hulkende paa Jorden.

Virkede det lille Band ikke skønt Gentagelse, lystes det store, Cherem, men medens de mindre Grader kunde idømmes arbitrært, kunde det store Band kun lyses af en Domstol. Offentliggørelsen skete paa en mere ostentativ Maade, idet der under Procession med tændte Fakler og til Basunblæsning og med Knald af luftfyldte Blærer, der sprængtes, forkyndtes for Menigheden, at N. N. var lyst i det store Band.

Det lystes paa ubestemt Tid, og medens de ringere Grader skulde tjene til at forbedre vedkommende, opnaede man ved det store Band at skaffe sig fri for den uforbederlige: Ingen maatte komme i Samkvem med ham, og døde han under Bandet, blev der lagt en Sten paa Kisten, og alt Sørgeceremoniel faldt bort.

Det er ved en Trusel om saadant Band, udtalt for ca. Tusind Aar siden af Rabbi Gershon paa en Rabbinerkongres i Worms, at Flerkoneriet er bleven forbudt de evropæiske Jøder; thi oprindelig er Polygami ikke Jøderne forbudt, og i Palæstina nægter man sig da heller ikke den Luksus at holde flere Koner den Dag i Dag.

Det vil maaske være bekendt, at den berømte jødiske Filosof Baruch Spinoza, der levede i Holland, i Aaret 1656 blev lyst i det store Band for sine pantheistiske Skrifter.

Naar vi skulle til at omtale de forskellige Former af Forbrydelser lidt nærmere, komme vi til at sætte os tilbage til den Tid, da Loven er givet og tage Hensyn til, at Jødefolket stod som et monotheistisk Unicum blandt lutter Hedninger; man vil da forstaa et Forbud som f. Eks.: Der skal hos dig ikke findes nogen, der fører sin Søn eller Datter gennem Ild (det var møntet paa den hos de andre Folk udbredte Molochtjeneste), ingen Spaamand eller Sandsiger intet Orakel, ingen Dødsbesværger og ingen Troldmand, og at der for den Slags Forbrydelser var foreskrevet Dødsstraf, vil vise Dem, hvad Betydning man dengang har tillagt en saadan Persons skadelige Indflydelse paa hele Almenheden.

Blasfemi straffedes med Døden, for saa vidt det guddommelige Navn bespottedes. Da ingen Jøde overhovedet tør udtale Navnet, var man ved Retsforhandlingen i stor Knibe, da Vidnerne jo skulde sige ordret, hvad de havde hørt. Alle uvedkommende blev da fjærnede, og Dommerne opfordrede derpaa den værdigste af Vidnerne til at sige frem, hvad han havde hørt, og han maatte saa gentage Forhaanelsen af det guddommelige Navn og selve dette, mens Dommerne rejste sig op og sønderrev deres Klæder som Tegn paa Sorg over den store Forsyndelse. De øvrige Vidner, som maatte høre paa, havde blot at bekræfte, at de havde hørt det af den anklagede, som første Vidne udsagde.

Al Afgudsdyrkelse straffedes med Døden; herunder indbefattet al Billed- og Naturtjeneste. Man vilde ved den strænge Straf undgaa Dyrkelsen af de omkringboende Folks Guder, hvad enten disse repræsenteredes ved en Sten eller et Stykke Træ, Solen eller en Ko, Maanen eller en Kalv.

Ogsaa den, der søgte at forlokke til Afgudstjeneste, var hjemfalden til Dødsstraf.

I nøje Forbindelse hermed kom Forbudet mod Menneskeofringer, for hvilke der ligeledes var Dødsstraf. Disse Ofringer har vist til Tider været ret almindelige; vi høre jo

Profeten Hoschea jamre over det perverse i, at Folk ofre Mennesker og kysser Kalve.

Overtrædelse af Sabbatloven straffedes paa Livet. Sabbatens Overholdelse er en Grundpille i det jødiske Liv, og det betragtes ikke som Privatmands Sag, om én arbejder paa denne Dag, men som en Forbrydelse mod det offentlige.

Falske Profeter, hvad enten disse vare rene Bedragere eller selv troede paa deres Mission, kendtes værdige til Strikken.

Menneskerov straffedes med Død, Mord selvfølgelig ogsaa. Men hvad er Mord?

Ja! hvad der fordredes for, at den Omstændighed, at en døde for en andens Haand, skulde opfattes som Mord, fremgaar af et Lovsted, der begynder: »Naar én hader sin Næste, lurer paa ham, overfalder ham, tilføjer ham et livsfarligt Slag, og han dør o. s. v.«

En Mand kunde altsaa kun dømmes som Morder, naar det var bevist om ham, at han hadede den, han havde slaæet ihjel, at han havde luret paa ham, at han havde overfaldet ham, at den udøvede Vold var livsfarlig, og at den anden var død som Følge af den Vold, der var øvet mod ham.

Forskellig fra en Morder var den, der ved Uforsigtighed var kommen til at slaa en anden ihjel, og han straffedes ikke paa Livet.

Vi maa her omtale en Institution i den jødiske Stat, der ikke har haft noget Sidestykke i andre Stater; det er de saakaldte Fristedsbyer. Blandt de 48 Byer, der ved Landets Fordeling tilfaldt Leviterne spredt rundt blandt de andre Stammer, udvalgte 6 — 3 Øst og 3 Vest for Jordan, og disse 6 Byer skulde tjene som Tilflugtsted for dem, der ved et Tilfælde vare blevne Skyld i en andens Død, at de kunde flygte derhen og leve i Fred uden at frygte Gengældelse fra den afdødes efterladtes Side; — ved Mord

havde nemlig disse at sørge for, at Gerningsmanden fik sin Straf.

En ved Domstolen dømt Morder kunde — selv om det lykkedes ham at undslippe og at ankomme til en af disse Byer — hentes derfra for at faa sin Dom eksekveret, hvorimod én, der ved Domstolene var kendt skyldig i uagtsomt Drab, under Ledsagelse sendtes til en af Frihedsbyerne, for at han kunde leve sikkert, til han med frit Lejde kunde drage derfra igen, naar Ypperstepræsten døde, da der saa gaves Drabsmændene i Fristedsbyerne almindelig Amnesti.

Der fortælles, at Mødrene til Ypperstepræsterne underholdt de til Fristedsbyerne dømte Drabsmænd, for at de ikke for des før at blive fri skulde ønske ondt over Ypperstepræsten.

Straffen, man kunde idømme for Slagsmaal eller Vold overhovedet, er allerede tidligere omtalt; det blev en Erstatning alt efter den Skade, der skete, og kun, naar den ene Parts Død fulgte umiddelbart af Læsionen, blev det gjort til Undersøgelse for Mord, derimod ikke, naar han havde befundet sig vel nogen Tid, og Døden senere indtraadte sekundært.

Loven stillede sig ogsaa beskyttende over for Slaverne, og en Herre, der pryglede sin Slave, saa at Døden blev umiddelbar Følge deraf, maatte selv lide Dødsstraf. Slog han Slaven til Invalid, maatte han give ham fri, og en Slave skulde altid have en Sum Penge i Tilgift, naar han blev frigiven.

Hvor Ulykke paa Menneskeliv skete ved f. Eks. en uvan Tyr, skulde denne dræbes, og i Tilfælde af, at dens Ejer forud var advaret, kunde han dømmes fra Livet; men i dette enkelte Tilfælde kunde han købe sig løs.

Var det en Slave, Ulykken havde ramt, maatte Tyrens Ejer erstatte Slavens Herre hans Tab.

Loven fordrer altsaa for at forebygge videre Ulykkestilfælde, at Tyren skal dræbes. Det er i Analogi hermed,

at Loven paabyder at sætte Rækværk om Husenes Tage, at ingen skal falde ned derfra.

Hvorledes Tyverisager behandlede, have vi allerede omtalt; her skal blot tilføjes, at alt Bedrag i Handel og Vandel med Hensyn til Mønt, Maal og Vægt samt Varernes Kvalitet var strengt forbudt og paadrog Erstatningssager, ligesom Køb inden for en vis Tid kunde annulleres, naar det kunde oplyses, at den ene Part havde bedraget den anden.

Ved alle Erstatningssager maatte den dømte, naar han ikke kunde udrede Pengene, sælge sig selv som Slave og paa den Maade opfylde sine Forpligtelser. I Sandhed en langt fornuftigere Maade, at lade Folk ved deres Arbejde yde Erstatning, end at lade dem sidde en Bøde af.

Falsk Vidneførsel straffedes forskelligt. Vidnede én falsk for at skaffe en anden Dødsstraf, saa var han selv hjemfalden til Dødsstraffen; vidnede han falsk for at skaffe den anden en Pengebøde, idømtes han selv den samme Pengebøde, naar det blev opdaget; men i Sager, hvor der ikke kunde være Tale om Gengældelsesstraf, naar én f. Eks. vidnede falsk mod en Præst, at han af en eller anden Grund ikke kunde anses for værdig til at udøve Præstegerningen, da dømtes det falske Vidne til korporlig Straf, de 40 Slag.

Ed fordredes ikke i Kriminalsager, og for Mened satte Loven ingen Straf, muligvis fordi Eden betragtedes som noget saa helligt, at der slet ikke kunde være Tale om Mened af Frygt for den guddommelige Straf, der ventede.

For unødigt Sværgen i daglig Tale eller for Sværgen paa et Løfte, som imidlertid senere brydes, idømte Loven korporlig Straf. For Ægteskabsbrud, hvorved forstaas, at en gift Kone eller troløvet Pige har kønslig Omgang med en fremmed Mand, sattes Dødsstraf for begge Parter; kun sjældent er vist Straffen bleven fuldbyrdet, da Vidnerne jo skulde have grebet Synderne en flagrant dælit.

Utugt overhovedet straffedes strengt, i visse Tilfælde

med Døden, i andre med korporlig Straf; desuden blev den, der forførte en ung Pige, tvungen til at ægte hende, uden nogen Sinde at have Retten til Skilsmisse, og han maatte betale hendes Fader en Sum Penge; men vi ere her allerede uden for Kriminalrettens Grænser.

Derimod har Kriminalretten teoretisk haft Evne til at dødsdømme den unge Mand, paa hvem Forældrenes Formaninger og Opdragelsesforsøg vare strandede, saa at han trods alt opførte sig som et slet Individ. At det nogen Sinde er kommet til praktisk Udførelse er næppe troligt; det skulde kun gælde som Skræmmemiddel, da Udførelsen var betinget af en Masse Omstændigheder, blandt hvilke den ene var, at det kun gjaldt i de første Maaneder, efter at Drengen havde fyldt sit 13. Aar, og en anden, at han først maatte have været advaret af Retten og allerede have faaet korporlig Straf.

Den derimod, der slog sine Forældre, havde Strikken i Vente. Saavidt om Opsætsighed mod Forældre. Opsætsighed mod Øvrigheden have vi tidligere omtalt. Efter de forskellige Grader idømtes man hele Skalaen af Straffe.

Kaste vi et kort Blik tilbage, faar man Øjet op for, hvor human den jødiske Ret var, ikke blot, naar man vil anstille en Sammenligning med Oldtidens Retsvæsen, men ogsaa, naar man sammenligner Princippet i det jødiske Straffevæsen med ganske moderne Staters.

Lige for lige er det første, der gør sig gældende, og vi have omtalt, hvorledes det gør sig gældende med Hensyn til Personer og Gods. Kan ved Mord af en eller anden Grund, f. Eks. mangelfuld Vidneførsel, Gengældelsesprincippet ikke bringes i Anvendelse, gør det politiske Princip sig gældende: Morderen maa dog straffes, og han faar korporlig Straf eller livsvarigt Fængsel, og Straffen i al Almindelighed skal tjene til Skræk og Advarsel for andre, som det hedder: »Den opsætsige skal dø, og hele Folket høre og se det og ikke synde«.

Det er jo allerede omtalt, at man maatte have været advaret for at kendes skyldig. Den mosaiske Ret anvendte altsaa ikke det moderne Princip, at Ukendskab til Loven ikke frir for Straf — tværtimod! Først den, der efter at være advaret handler paa Trods af Loven, hjemfalder til Straf. Mere lemfældigt kan man vanskelig tænke sig, at en Ret skulde gaa til Værks.

Der kendes ikke til Fængsel, man igen slipper ud af, intet Forbedringshus. Biblen forudsætter, at en Mand ikke bliver bedre, fordi han spærres inde nogen Tid, og vi se jo ogsaa stadig nu til Dags, hvorledes Folk, der én Gang have været i Tugthuset, snart søge Ly inden for dets fire Vægge igen, saa at et stort Antal af dem, hér findes, er Stamgæster.

Hvad endelig Dommen og Eksekutionen angaar, saa var det den hurtigste Retsforfølgning, man kunde ønske sig. Her var ingen lang Arrestation, ingen Tortur eller Inkquisition, ved hvilken de ulykkelige lige saa meget maatte bøde for Dommernes menneskelige Ufuldkommenhed som for den Brøde, de muligvis slet ikke havde begaaet, og var endelig Dommen fældet, saa fulgte Eksekutionen umiddelbart ovenpaa, saa at den domfældte fritoges for den kvalfulde Ventetid, og selve Eksekutionen foregik saa hurtig og let som blot mulig uden forudgaaende Pinsler.

Den paagældende skulde straffes, men ikke pines, og ikke mindst under saadan alvorlig Handling gjaldt Lovens Ord: Du skal elske din Næste som dig selv.
